

Renata Ciesielska-Kruczek

Biblioteka Filologii Angielskiej
Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

Usługi bibliotek publicznych dla dzieci w wieku do 5 lat

Agata Walczak-Niewiadomska, *Wczesna alfabetyzacja
i jej miejsce w działalności bibliotek publicznych*, Łódź, 2019.

Książka Agaty Walczak-Niewiadomskiej na temat usług bibliotecznych dla dzieci w wieku 0-5 lat należy do nielicznych publikacji opisujących rolę bibliotek publicznych w procesie wczesnej alfabetyzacji najmłodszych oraz nabywaniu przez nich umiejętności prowadzących do nauki czytania i pisania. Wczesna alfabetyzacja stanowi jeden z istotnych problemów badawczych wprowadzonych do światowej literatury naukowej w latach 80. XX w. Jest rozumiana jako kształtowanie takich zdolności fizycznych, emocjonalnych i kognitywnych małego dziecka od niemowlęctwa do rozpoczęcia nauki szkolnej, które są niezbędne nie tylko to nauki czytania i pisania, ale także do ukształtowania przyszłego czytelnika.

Środowiskiem umożliwiającym naukę oraz rozpoczęcie przygody z książką jest naturalnie dom rodzinny, a następnie instytucje edukacyjno-wychowawcze: żłobki, przedszkola, szkoły, biblioteki publiczne. Ważną rolę w przygotowaniu dziecka do pierwszego etapu edukacyjnego odgrywają prowadzone w bibliotekach zajęcia: opowiadanie, czytanie maluchowi, oglądanie z nim obrazków z książek, zabawy bazujące na tekście literackim. Rola bibliotek publicznych z jednej strony polega na edukowaniu rodziców i opiekunów, tak aby mogli uczestniczyć w zajęciach przygotowujących dzieci do wczesnej alfabetyzacji, z drugiej zaś na zapewnieniu małym użytkownikom takich warunków w przestrzeni bibliotecznej, które byłyby bezpieczne oraz dostosowane do poziomu ich rozwoju.

Współczesna wzorcowa biblioteka obsługująca dzieci w wieku 0-5 lat, jak podkreśla autorka, powinna być:

- funkcjonalna, adaptowalna do różnych potrzeb (z elastyczną przestrzenią, której wystrój i układ można łatwo zmienić),
- różnorodna (zapewniająca odmienne formy uczenia się poprzez zabawę, materiały i media),
- interaktywna,
- sprzyjająca rozwojowi dziecka,
- bezpieczna (uwzględniająca bezpieczeństwo ludzi, kolekcji, wyposażenia, danych i samego budynku),
- wydajna (ekonomiczna w odniesieniu do przestrzeni, personelu i kosztów utrzymania),
- nowoczesna (pod kątem wykorzystania nowych technologii)¹.

Agata Walczak-Niewiadomska wyodrębniła w swej monografii pięć bloków tematycznych realizowanych w pięciu rozdziałach. W pierwszym autorka przytacza opracowania i źródła przydatne w analizie badań dotyczących wczesnej alfabetyzacji oraz przedstawia stan naukowych dociekań z tego zakresu. Naukowa literatura przedmiotu wyraźnie wskazuje na większe doświadczenie i praktykę w usługach dla dzieci w wieku 0-5 lat bibliotek zagranicznych, zwłaszcza angielskich. Pionierami badań na świecie nad przygotowaniem dzieci do nauki czytania i pisanie w pierwszych kilku latach ich życia byli m.in. William H. Tale, Elizabeth Sulzby, Grover J. Whitehurst, Christopher J. Lonigan. Natomiast w polskiej literaturze przedmiotu zagadnienie alfabetyzacji pojawia się głównie w tekstach z zakresu pedagogiki i socjologii, a autorzy odwołują się do metod wykorzystywanych w edukacji wczesnoszkolnej. Autorka zwraca uwagę, że większość prac o charakterze naukowym skupia się na możliwości przygotowania dziecka do czytania i pisanie w okresie przedszkolnym, znacznie mniej omawia umiejętności, które kształtowane są u najmłodszych w pierwszych miesiącach życia poprzez kontakt z drukiem i książką.

Rozdział drugi zatytułowany *Koncepcja wczesnej alfabetyzacji* definiuje w sposób opisowy pojęcie wczesnej alfabetyzacji, wyjaśniając jego zakres oraz rolę, jaką proces ten odgrywa w rozwoju językowym i poznawczym dziecka. Sam termin stosuje się wymiennie z takimi określeniami jak „inicjacja czytelnicza”, „dojrzałość czytelnicza”, „inicjacja literacka”, zaś koncepcja wczesnej alfabetyzacji umiejscawiana jest wśród dyscyplin i nauk zajmujących się rozwojem dziecka w pierwszych kilku latach życia.

W kolejnym rozdziale, *Biblioteki publiczne dla dzieci i ich działalność na rzecz wczesnej alfabetyzacji – infrastruktura idealna?*, opisano wzorową kolekcję biblio-

---

¹ Walczak-Niewiadomska Agata, *Wczesna alfabetyzacja i jej miejsce w działalności bibliotek publicznych*, Łódź, 2019, s. 91.

WCZESNA ALFABETYZACJA I JEJ MIEJSCE W DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEK PUBLICZNYCH

Agata Walczak-Niewiadomska

teczną dla dzieci w wieku 0-5 lat, obejmującą bogato ilustrowane książki obrazkowe. Ich rolą jest przedstawienie świata rzeczywistego, wspieranie rozwoju językowego dziecka oraz wzbogacanie jego zasobu słownictwa. Dla najmłodszych książki współistnieją z zabawkami, gramami, materiałami dydaktyczno-edukacyjnymi. Książki obrazkowe zalecane są przez Sekcję Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży IFLA, która w 2011 r. zainicjowała program „świat poprzez książki obrazkowe”. Kolekcję takich książek powinny uzupełniać publikacje z wbudowanym mechanizmem audialnym pozwalającym na odtwarzanie łatwych do zapamiętania melodii piosenek. Dzieci fascynują zwłaszcza książki-zabawki, takie jak książka-harmonijka, książki o kształcie przedmiotu lub zwierzęcia, książki z ruchomymi lub przestrzennymi obrazkami, wykonane na innym niż papier materiale – pluszowe do przytulania lub silikonowe do kąpieli.

Konieczne jest wyposażenie bibliotek dla dzieci w pomoce dydaktyczne, takie jak np. cieszące się dużą popularnością tablice rzepowe, które służą do wizualizacji historii w trakcie spotkań opartych na opowiadaniu. Usługi biblioteczne dla najmłodszej grupy, dzieci w wieku 0-3 lat, wymagają wprowadzenia specjalnych zmian w organizacji przestrzeni, sposobie projektowania lokalu i jego wyposażenia, które uwzględniałyby wymogi bezpieczeństwa. Opisana w książce Biblioteka Kulturhuset w Sztokholmie utworzyła trzy sekcje odzwierciedlające zainteresowania grup wiekowych: dzieci do 3 lat, do lat 6 oraz uczniów do lat 11, które różnią się: wystrojem, kolorystyką, wyposażeniem, rozmieszczeniem mebli, a także oferowanymi atrakcjami. Biblioteka ta cieszy się niezwykle dużą popularnością wśród dzieci i ich rodziców, gdyż oferuje dostosowane do wieku i potrzeb użytkownika różne formy zajęć: czytanie na głos, opowiadanie, spotkania z piosenką, wystawy, warsztaty. Jak podkreśla autorka, do sukcesu bibliotek w realizacji usług dla najmłodszych przyczyniają się nie tylko specjalne zbiory i odpowiednie aranżacje pomieszczeń, ale przez wszystkim odpowiednio sprofilowana oferta dydaktyczna ukierunkowana na edukację czytelniczą dziecka.

Czwarta część, *Oferta bibliotek publicznych dla dzieci najmłodszych i małych w kontekście wczesnej alfabetyzacji i nowych ról bibliotekarzy*, przybliży usługi i formy zajęć dla najmłodszych czytelników (0-5 lat) oraz ich opiekunów, edukację biblioteczną rodziców oraz współpracę bibliotek z otoczeniem zewnętrznym (żłobkami, przedszkolami). Głównym celem zajęć jest wprowadzenie dzieci w świat książki, literatury i ilustracji, a co za tym idzie wspieranie procesu przygotowania ich do nauki czytania i pisanie. Atrakcyjność takich ofert polega na łączeniu czytania przez bibliotekarza z innymi formami wyrazu artystycznego. Zajęcia tego rodzaju odbywają się pod ogólną nazwą „Spotkania z książką”, „Spotkania z bajką”, „Story time”. Organizowane przez biblioteki zajęcia plastyczne rozwijają dziecięcą wyobraźnię i kreatywność, zaś łączące śpiew i ruch zajęcia muzyczne sprzyjają rozwojowi języka i nauce alfabetu. Największym powodzeniem wśród najmłodszej grupy użytkowników cieszą się teatryki biblioteczne. Szcze-

gólną formą pracy z dzieckiem w bibliotece zarezerwowaną dla grupy najmłodszej są zabawy sensoryczne rozwijające zdolności poznawcze, inteligencję językową, logiczno-matematyczną oraz ruchową.

W ostatnim rozdziale, *Biblioteki publiczne w Polsce i ich działalność na rzecz wczesnej alfabetyzacji w świetle badań własnych*, autorka podejmuje próbę odpowiedzi na pytania: czy i w jakim zakresie polskie biblioteki publiczne obsługują dzieci w wieku 0-5 lat, w jaki sposób biblioteki organizują swoją przestrzeń, jakim sprzętem dla najmłodszych dysponują, jakim przygotowaniem merytorycznym legitymują się pracownicy badanych bibliotek dla dzieci, a także z jakich źródeł czerpią wiedzę do planowania działań w swoich placówkach. Zaprezentowane badania zostały przeprowadzone na podstawie kwestionariusza ankiety składającego się z 17 pytań, a do uczestnictwa w nich zakwalifikowano 167 autonomicznych filii bibliotek dla dzieci i młodzieży. Analiza ankiet oraz wypływające z niej wnioski zasługują na uwagę szerokiego kręgu odbiorców.

Agata Walczak-Niewiadomska podejmuje w swojej książce problematykę usług bibliotek publicznych dla najmłodszych użytkowników, uzupełniając wiedzę pracowników bibliotek w tym obszarze. Jak podkreśla autorka monografii, wyzwaniem dla bibliotekarzy (na co wskazują przeprowadzone przez nią badania) jest wprowadzenie na stałe zajęć kształcących najmłodsze dzieci w większym niż dotąd wymiarze oraz zaoferowanie im i ich rodzicom interesujących usług. Zachęcamy do zapoznania się z tą niezwykle inspirującą publikacją.

